

การพัฒนาารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Model Development for Student Supporting Network System in Secondary
Schools under the Local Government Organization

วิไล บุญญานุวัตร *

Wilai Bunyanuwat

ดร. ช่อเพชร เบ้าเงิน **

Dr.Chopetch Bawngern

นิรันดร์ จุลทรัพย์***

Niran Chullasap

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) พัฒนารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยส่งเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 32 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูปกครอง ครูแนะแนว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง ประธานนักเรียน และเครือข่ายภายนอกอย่างละ 4 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างรูปแบบเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และพัฒนารูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารด้านนโยบาย นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานอย่างละ 3 คน ผู้วิจัยนำผลการสนทนากลุ่มมาปรับเป็นรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามมีลักษณะประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.93 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าระดับชั้นสัทธิที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ โครงสร้างคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินการ การบริหารจัดการ เครือข่าย ประกอบด้วย การเตรียมการและวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศ กำกับ ติดตามผล และการ ประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหาและการส่งต่อ และปัญหาของ เครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าโครงสร้างของคณะกรรมการยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย ภายนอก เครือข่ายท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ การบริหารจัดการเครือข่าย ขาดการประสานงาน ติดต่องานสื่อสารการติดตามผลประเมินผล และการรายงานประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบเครือข่ายของ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้น คือ แสดง โครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เห็นเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างคณะกรรมการและบทบาท หน้าที่ ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่ การเตรียมการและวางแผน การระดมทรัพยากร การปฏิบัติตามแผน การติดต่องานสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามผลและประเมินผล และการรายงานผลและประชาสัมพันธ์ ด้านขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ และ 3) รูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: เครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน / การพัฒนารูปแบบ / โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the present state and problems of the student supporting network system in secondary schools; 2) to develop a student supporting network system model; and 3) to examine the suitability and feasibility of the student supporting network system model in secondary schools under the local government organization. The research was operated through mixed experimental method. It comprised 3 steps. Step 1, studying of the present state and problems of the student supporting network system by synthesizing related documents and research paper, then constructing a structured interview form for used to interview 32 related person obtained by purposive selection concerned. They were school administrators, advisory teachers, guardian teachers, guidance teachers, school board, parent network, president of students, and outside network. There were 4 persons in each group. Data were analyzed by content analysis. Step 2, developing of a student supporting network system model. This step was done by using step 1 data and output. They were used to set a draft model of student supporting network system. Then the model was developed by focus group discussion of 9 educational luminaries composed of 3

executives, 3 academicians, and 3 practitioners. The results of discussion were adjusted and established the model of student supporting network system in secondary schools under the local government organization. Step 3, examining the suitability and feasibility of the student supporting network model via a questionnaire consisting of 5 levels of rating scale, with 0.93 of reliability. The sample consisted of 335 people derived by Krejcie and Morgan table. They were school administrators, student supporting system heads, and class level heads. The statistical analysis of data were implemented through mean and standard deviation. The results of the study as follows: 1) The present state of student supporting network system included the structure and functions of the board, consisting of 3 groups: steering committee, coordinating committee and organization committee. Network management was composed of preparation and planning, operations, supervision, monitoring following up and evaluation. The operation procedures of student supporting system consisted of individual student recognition, student screening, promotion and development, prevent, resolving, and forwarding. In terms of the student supporting network problems found that there was low involvement from local network. In the aspect of network management, it revealed the lack of coordination, following up, evaluation, reporting and continuation of public relation. 2) The developed model manifested the structure and relationships of the components of student supporting network system in secondary schools under the local government organization which were actually composed of: structural board and functions included; steering committee and organizing committee, network management aspect comprised; preparation and planning, resource mobilization, follow up plan, communication, knowledge sharing, following up and evaluation, reporting and public relation, operation procedures of student supporting network system aspect included; individual students recognition, student screening, promotion and development, prevention and resolving, and forwarding. 3) The developed model of student supporting network system in secondary schools under the local government organization was in the aspect of suitability and feasibility were at high levels in each aspect and overall.

Keywords: Student Supporting Network System / Model Development / Secondary Schools Under The Local Government Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน แห่งชาติ พ.ศ. 2550 หมวด 1 มาตรา 8 ให้สำนักงาน พมจ.ร่วมมือส่งเสริมและประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยในการจัดทำแผนฯ ให้คำนึงถึงหลักการและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคมในท้องถิ่นด้วย

คณะรัฐมนตรี เห็นชอบ ยุทธศาสตร์และมาตรการในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในระดับท้องถิ่น (เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2552)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดสาระสำคัญ ในหมวด 4 มาตรา 22 (4) และ (6) ว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา รวมทั้งนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการเพื่อนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปปฏิบัติมากมาย คือ การมีส่วนร่วมแบบเครือข่ายภาคี อันได้แก่ (1) โรงเรียน (2) บ้านหรือครอบครัว และ (3) วัดองค์กรศาสนาอื่น และ (4) ภาคธุรกิจ หรือภาคผู้ประกอบการ ถึงแม้ว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องจัดการศึกษาให้ “สังคมมีส่วนร่วม” (มาตรา 8 (2) จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการโดยยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น” (มาตรา 9 (6) จัดกระบวนการเรียนรู้ โดย “ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มีกระบวนการที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มุ่งหวังให้สถานศึกษา สร้างเสริมคุณภาพชีวิต ป้องกันช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีกิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการช่วยเหลือดูแลนักเรียนในด้านต่างๆ และมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้สิ่งที่ขาดไม่ได้คือความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ให้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาที่ต้องเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 หน้า 6) โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดทำและดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมา ยังขาดประสิทธิภาพ ความเข้มแข็ง และยังขาดความร่วมมือจากเครือข่ายที่จริงจัง เห็นได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนและบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มี ความเข้มแข็ง และปัญหาของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่วนใหญ่ ยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันได้แก่ องค์กรบุคคลต่าง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่เข้าใจในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาหลายแห่งจึงเน้นเพียงรูปแบบมากกว่าการส่งผลถึงคุณภาพนักเรียน และพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นหุ้นส่วนที่แท้จริงในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) จากการดำเนินงานของเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาพบว่า นอกจากนี้ วิโรจน์ สุรสาคร (2550) หัสพงษ์ งานดี (2551) ได้เสนอข้อเสนอแนะจากการทำงานวิจัยว่าโรงเรียนควรมีการประสานงานกับบุคลากรภายนอกหรือหน่วยงานภายนอก เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ต่อการดำเนินงาน รวมถึงใช้ความพยายามระดมทรัพยากร

ต่างจากภายนอกเข้ามาใช้ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากที่สุด และควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น เพราะจะส่งผลให้โรงเรียน ได้รับ ประโยชน์จากข้อมูลที่เผยแพร่ออกไป จากผู้คอยให้การช่วยเหลือหรือหน่วยงานภายนอกอื่นๆ ในระยะหลัง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมของเครือข่ายมากขึ้นโดยได้ ร่วมมือกับองค์กร หรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนาเครือข่ายมากขึ้น

การร่วมทำงานในรูปแบบเครือข่ายเป็นการสร้างความร่วมมือกันระหว่างบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ของทุกฝ่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความไว้วางใจกัน ช่วยเหลือกันและมีการทำงานเป็นทีม มีการ ทำงานเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการเกื้อกูลกันและกัน บนพื้นฐานการเคารพและยอมรับซึ่งกันและ กันในการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดจุดมุ่งหมาย ประสาน บบประมาณ ทรัพยากร ดำเนินงานและติดตามความก้าวหน้าร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนางานให้ก้าวหน้า และนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้ได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้ตามเป้าหมายการจัดการศึกษา ของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษา แห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย รูปแบบผสม (mixed methods research) โดยใช้วิธีวิจัยหลายวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และวิธีวิจัยต่างๆ

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการวิจัยเอกสาร (document analysis) สัมภาษณ์ผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 32 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครูที่ บริक्षा ครูแนะแนว ครูปกครอง ประธานนักเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายภายนอกที่เกี่ยวข้อง จากโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติดีในการจัด เครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 4 แห่ง ใน 4 ภูมิภาค สรุปและนำเสนอผลการศึกษาสภาพ และปัญหาเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ จัดทำรูปแบบยกร่างที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำร่างรูปแบบฯ ยกร่างที่ 1 ไปตรวจสอบความเหมาะสม จัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อหาฉันทามติ แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยร่างขึ้นว่ามีความเหมาะสมเพียงใด จากผู้เชี่ยวชาญ เชิงนโยบาย นักวิชาการบริหารการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานมีประสบการณ์ด้านเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมจำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้แบบสอบถาม (เป็นข้อคำถาม 5 ระดับ) เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ กับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และหัวหน้าระดับชั้น จำนวน 335 คน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการดำเนินงานในรูปแบบกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ (ที่มนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ที่มประสาน) คณะกรรมการดำเนินการ (ที่มนำ) แต่การทำงานจะเกิดจากบุคลากรหลักในโรงเรียนขาดการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายภายนอก เครือข่ายท้องถิ่น มีการดำเนินงานตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ มีการบริหารจัดการงาน โดยมีการเตรียมการและวางแผน การปฏิบัติงาน การนิเทศ ติดตามและประเมินผล และการปรับปรุง แต่ขาดการติดตามผลประเมินผล รายงานผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การทำงานและการประสานงานอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยเอื้อ คือโครงสร้างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินงาน (2) กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 7 ประการ ได้แก่ การเตรียมการและวางแผน การระดมทรัพยากร การปฏิบัติงานตามแผน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามผลและประเมินผล และการรายงานผลและประชาสัมพันธ์ (3) กระบวนการดำเนินงาน คือ ขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ รู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ และ (4) เป้าหมาย คือ คุณภาพนักเรียน

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากกลุ่มตัวอย่าง 335 คน พบว่าอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างของคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ที่ได้จัดโครงสร้างของคณะกรรมการเป็น 2 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นการติดตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เสนอแนะว่า กรรมการควร เป็นการรวมตัวของ บุคคล องค์กร และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทั้งเครือข่ายภายในและภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เครือข่ายท้องถิ่นและเครือข่ายสหวิชาชีพ เพื่อระดมแนวคิด ทรัพยากรในการดำเนินงาน และมีการประชุม วางแผนกลยุทธ์ ในการทำงาน ติดตามผลและ ประเมินผล สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 7) กล่าวว่า เครือข่าย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน การทำงานเป็นทีมในรูปคณะกรรมการมีความจำเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของระบบ ดังนั้น โครงสร้างคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่างคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละ คณะ จึงต้องชัดเจนและมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการทุกคณะสามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงกันได้ เพื่อให้เกิดการ ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญแต่ละคณะต้องร่วมมือกันทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ Lunenburg & Ornstein (1996) สมคิด บางโน (2551, หน้า 246) กล่าวว่า การจัดคนลงงาน เป็นการสร้างความมั่นใจได้ว่า องค์กรจะมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน ตามความต้องการของงาน การสรรหาบุคคลให้เหมาะสม กับงานมีการทำงานร่วมกันโดยมีการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้แต่ละบุคคลทำงานและเชื่อมโยงใช้ ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และทีมงานที่ดีควรมีขนาดเล็ก สมาชิกประมาณ 10-12 คน เพราะถ้ามากเกินไปมักจะไม่สามารถสร้างแรงยึดเหนี่ยวได้ และการสร้างความร่วมมือจะนำไปสู่การทำงานที่ ประสบความสำเร็จ ควรจัดไม่เกิน 12 คน ทีมงานที่ประสบความสำเร็จ มีการกำหนดบทบาทและการส่งเสริมใน ลักษณะต่างๆ ทำให้ทีมมีสมรรถนะสูง บางทีมเกิดจากการจัดบุคคลที่มีบทบาทแตกต่างกันเข้าไว้อย่างถูกต้อง โดยแยกแยะจุดแข็งและจุดอ่อนกำหนดหน้าที่ให้เหมาะสมกับทักษะของบุคคล และทีมที่จะประสบความสำเร็จจะมี ผู้แสดงบทบาทได้ครบถ้วนและต้องเลือกผู้ที่มีความชำนาญและชอบในการแสดงบทบาทเหล่านั้น

1.1 การจัดโครงสร้างคณะกรรมการอำนวยการ มืองค์คณะบุคคลจำนวน 9 คน โดยมี นายกเทศมนตรี /นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธาน โดยมีบทบาทหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย ในการดำเนินระดมทรัพยากร และประสานงานต่างๆ ดังที่ ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย องค์กรปกครอง ท้องถิ่น (สพข.) กระทรวงมหาดไทย (2553) กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาบรรจุเรื่องพัฒนาเด็ก และเยาวชนในระดับท้องถิ่น รวมทั้งจัดสรรงบประมาณดำเนินการ และรายงานผลความก้าวหน้าเป็นระยะทุกปี มีกระทรวงด้านสังคม ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวง ยุติธรรม และกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะบูรณาการการจัดกิจกรรม และดำเนินการในประเด็น จังหวัดนำอยู่ และกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยขอความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุน ข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ คำปรึกษาแนะนำในเชิงสร้างสรรค์ ทรัพยากร รวมทั้งพื้นที่ ให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการ ซึ่ง สมพงษ์ จิตระดับ (2555, หน้า 8) กล่าวว่า การที่ผู้นำท้องถิ่นได้สนใจพัฒนาเด็กและเยาวชนใน ท้องถิ่น จะช่วยผลักดันนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร โครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่ สนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อรทัย ก๊กผล (2552, หน้า 18) กล่าวว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานในท้องถิ่นเข้าร่วมวางแผน ดำเนินการร่วมกัน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารจัดการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดง ทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและ เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งติดตามและ ประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ – เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อทุกฝ่าย ร่วมคิดในการแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผนการดำเนินงาน จะแบ่งงานอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อย

เพียงใด จะจัดงบประมาณมาจากที่ใดและใครเป็นผู้ดูแลรักษา รวมถึงมีการดำเนินงานต้องมีผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ ความสามารถของตนเอง และร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.2 การจัดโครงสร้างคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วยคณะบุคคลจำนวน 11 คน มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นประธาน โดยมีบทบาทหน้าที่หลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ จัดทำแผนปฏิบัติงาน ดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 27) กล่าวว่า คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตามและสนับสนุนเสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นผู้นำในการพัฒนาระบบงาน ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาและการแนะแนวในการบริหารจัดการ กระตุ้นแรงจูงใจให้ผู้รับผิดชอบงานโครงการดำเนินตามนโยบาย และประสานงานกับบุคลากรภายนอกและหน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้การสนับสนุนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเกิดจากการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน และกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เข้ามาเป็นกรรมการเป็นบุคลากรหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าระดับชั้น ครู นักเรียน นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (youth counselor) สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 34) เนื่องจากนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นนักเรียนช่วงวัยรุ่นที่เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการให้ข้อมูลและการทำงานอย่างเป็นมิตรและใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รวมทั้งได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายในฐานะ “พวกเดียวกัน” ได้มากกว่าบุคลากรแนะแนวที่เป็นครู- อาจารย์ หรือนักวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่และเด็กก็อาจไม่เชื่อฟังคำแนะนำช่วยแก้ปัญหาให้กับครอบครัวและชุมชนได้

2. การบริหารจัดการเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยหลักการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การเตรียมการและวางแผน การระดมทรัพยากร การปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามผลและประเมิน และการรายงานผลและประชาสัมพันธ์ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิด ของกรมกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 30) กล่าวว่า กลยุทธ์ความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ ทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศ ติดตามผลและประเมินผล รูปแบบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปัจจุบัน มี การเตรียมการและวางแผน การปฏิบัติ การนิเทศ ติดตามผล และการประเมินผล แต่จากการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ ได้เพิ่มในส่วนของการระดมทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรายงานผลและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สตาร์กี้ Starkey (1997) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) รัตนา เชาวน์ปรีชา (2553) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดโครงสร้างการบริการและการจัดผังเครือข่าย 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

3) การมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบในแต่ละภารกิจของเครือข่าย 4) การจัดระบบสารสนเทศเครือข่าย 5) การจัดระบบติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย 6) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7) การระดมทรัพยากรการจัดการ 8) การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และ 9) การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่ง เครือข่ายเป็นการรวมตัวของบุคคล กลุ่ม องค์กร และสถาบันทางสังคมต่างๆ

มีความร่วมมือสัมพันธ์กัน มีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์บางประการร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล เรียนรู้ และรับรู้ร่วมกัน มีการระดมทรัพยากรการจัดการมีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน มีการฟังกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

2.1 เตรียมการในวางแผน ได้มีการวิเคราะห์ศักยภาพของเครือข่าย มีการรวมตัวจากเครือข่าย และหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ การสร้างความตระหนักของการรวมตัวเป็นเครือข่าย สร้างข้อตกลงและร่วมวางแผนในการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 2 คณะ เพื่อร่วมในการวางแผน จัดทำแผน และดำเนินงานตามแผนงาน สอดคล้องกับ รอบบินส์ และคูลเตอร์ (Robbins & Coulter, 2004) กล่าวว่า การวางแผนเป็นการคาดคะเนสภาพในอนาคตจากภาวะวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการประเมินจุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และหาแนวทางหรือกลยุทธ์กับการทำงานของหน่วยงาน และเตรียมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อจะนำองค์กรไปจุดหมายที่ต้องการ

2.2 การระดมทรัพยากร เป็นการระดมทรัพยากรจากฝ่ายต่างๆ ทั้งจากเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรช่วยเหลือให้กับนักเรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาความยากจน ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านทักษะชีวิต เป็นต้น ดังที่ วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ (2556, หน้า 9) กล่าวว่า การรวมตัวกันของเครือข่ายก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากร มีการประสานงาน การแลกเปลี่ยน หรือส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน และ พระมหาสุทนต์ อาภาภิโร (อบอุณ) (2547, หน้า 151) กล่าวว่า ความตั้งใจของสมาชิกเครือข่าย การเสียสละเวลา แรงงานและทรัพยากรส่วนตัวให้กับกิจกรรมของเครือข่าย การที่เครือข่ายสามารถแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่ในเครือข่ายใช้ได้มากเพียงใด เป็นการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

2.3 การปฏิบัติงาน เป็นการร่วมปฏิบัติงานของเครือข่ายและทีมงาน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เครือข่ายสหวิชาชีพ โดยดำเนินงานตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตาม 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 17) กล่าวว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการทำงาน โดยมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและหลักฐานงานที่ตรวจสอบได้

2.4 การติดต่อสื่อสาร เป็นการทำให้สมาชิกในเครือข่ายมีความเข้าใจตรงกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการประชุมในรูปแบบของคณะกรรมการ มีนัดพบปะในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่จัดขึ้น สอดคล้องกับ จูไร เียนสวน (2550, หน้า 179) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร เป็นการทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน ส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีม ช่วยให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกับชุมชนในการจัดการศึกษา และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ทั้งการประชุม ระดมความคิดเห็น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ โดยการจัดนิทรรศการ การรายงานผลการดำเนินงาน การจัดเอกสาร ฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 9) กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน เพราะเป็นการประสานพลัง (synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่างๆ

2.6 การติดตามผลและประเมินผล ดำเนินการโดย การจัดทำแผนการควบคุม ติดตามและ ประเมินผล จัดทำเครื่องมือบันทึกผลการดำเนินงานและรายงานผลการปฏิบัติงานและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการติดตามผลนักเรียนมาสาย การขาดเรียน การหนีเรียน มีการทบทวนผลการดำเนินงานว่ามีความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, หน้า 244) กล่าวว่า การติดตาม ควบคุมการปฏิบัติงาน เป็นการประเมินผลการลงทุน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพเพียงใด เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแผนหรืออาจจะยกเลิกการดำเนินงานต่อไป

2.7 การรายงานผลและประชาสัมพันธ์ หลังจากการดำเนินงาน มีการรายงานผลการดำเนินงาน โดยการสรุปรายงานผลเป็นลำดับ ทั้งในระดับสายชั้น ระดับโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัด และ ผู้สนับสนุนเครือข่ายทราบ และส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ มีการให้รางวัล ตอบแทนสำหรับหน่วยงานที่ปฏิบัติดี และบุคคลที่ปฏิบัติดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ดังที่ สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 28) กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องการขวัญ และกำลังใจจากฝ่ายบริหาร รวมทั้งต้องการได้รับการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจ ดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงความสนใจ การยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณ การให้วุฒิบัตร หรือโล่ การส่งเสริมยกย่องเป็นวิทยากร การสนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมการศึกษา ดูงาน อบรมสัมมนา ตลอดจนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้เป็นที่แพร่หลาย เพื่อนำมาซึ่ง ความชื่นชมร่วมกัน บทบาทในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เพื่อให้ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้นำเสนอกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอน มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานตามความเหมาะสมตามบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล ครูจะศึกษาข้อมูลนักเรียนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ ครู นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (youth counselor) ผู้ปกครอง เป็นต้น ในด้านการคัดกรองนักเรียน ครูแนะแนว ครูปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีส่วนร่วมช่วยครูที่ปรึกษาในการคัดกรองจำแนกประเภทนักเรียน ในด้านการส่งเสริมพัฒนา จะได้รับความ ร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ ในการสนับสนุนด้านทรัพยากร บุคคล วิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ นักเรียน ในด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้รับความร่วมมือในการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนา ด้านอาชีพ การพัฒนาสุขภาพกายและจิตของนักเรียน เปิดคลินิกให้คำปรึกษาในโรงเรียน จากเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ตำรวจ เครือข่ายภายนอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการส่งต่อ จะเป็นการส่งต่อทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียนและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน และผู้เชี่ยวชาญ รับนักเรียนเข้ารับการรักษา และมีการติดตามรายงานผล ซึ่งในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน จะได้รับความร่วมมือจากผู้ ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ร่วมกันคิดแก้ปัญหา และจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนตามสภาพของแต่ละปัญหา จะเห็นได้ ว่าการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน เครือข่ายควรจะมามีบทบาทร่วมดำเนินการด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพเกิดผลพัฒนาตามศักยภาพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต (2551) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) และของธงชาติ วงษ์สุวรรณ (2553) กล่าวว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรมดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งเป็นข้อมูลเชิง

ประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา 2) การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามสถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาคือความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคม 5) การส่งต่อ เป็นการดำเนินการในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือหากว่าช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น แต่ละครกิจกรรมมีความสำคัญ แตกต่างกันไปและต้องการทำงานแบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของบุคคล ในการส่งต่อองค์กร หน่วยงาน ทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติวาระ หมายเหตุ (2554, หน้า 244) การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเครือข่าย เป็นการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภายในและการสร้างการมีส่วนร่วมขององค์การภายนอก มีนโยบายการทำงานอย่างเป็นระบบและจัดโครงสร้างอย่างชัดเจน และ สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2551, หน้า 6) กล่าวว่า เครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะดำเนินการเกิดความสำเร็จ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการ “ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมพัฒนา” ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรของโรงเรียนทุกคน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับ จัดทำระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องการรวมกลุ่มเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการกำหนดขนาดเครือข่าย อำนาจหน้าที่ขอบเขตของภารกิจเครือข่ายอย่างเป็นรูปแบบธรรม และมีการพัฒนาสมาชิกเครือข่ายต่อเนื่อง สร้างความตระหนักให้รู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เช่น การอบรม ศึกษาดูงาน สร้างความเข้าใจในระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งเสริมในการมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการส่งเสริม สนับสนุนและจูงใจครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งผลตอบแทนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย และมีการกำกับติดตาม การประเมินผลการดำเนินงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง
2. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ในการดำเนินงานทั้งในการบริหาร เครือข่าย และการดำเนินงานตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน โดยเฉพาะงบประมาณที่ใช้ในการเยี่ยมบ้าน หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการพิจารณางบประมาณสนับสนุนให้โรงเรียนได้ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยนักเรียน
3. หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการอบรมทักษะด้าน นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (youth counselor) ซึ่งเพื่อนที่ปรึกษาจะเป็นบุคคลที่สามารถช่วยเหลือครูในการให้ข้อมูลเพื่อช่วยในการคัดกรองได้อย่างมาก เนื่องจากนักเรียนวัยรุ่นจะมีความไวใจเพื่อนมาก แต่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (youth counselor) ต้องมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ การให้คำปรึกษา การพูดคุยกับเพื่อน จึงควรมีนโยบาย อบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการดำเนินงาน

4. สถานศึกษาควรปรับปรุงหรือสร้างวัฒนธรรมในการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่เป็นเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก ทั้ง เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายท้องถิ่น นักเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียน ในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการสร้างทักษะชีวิตที่ดี พร้อมทั้งจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการนำรูปแบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

5. สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งผู้ประสานงานที่ชัดเจน มีความตั้งใจในการทำงานที่แท้จริง มีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ มีการติดตามงาน ประเมินงาน และอำนวยความสะดวกในการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอก เกิดความพึงพอใจ และทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

6. สถานศึกษาควรดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการรายงานผลการดำเนินงาน ทั้งของสถานศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินงาน และเป็นการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งพัฒนาสมาชิกเครือข่ายให้ สามารถดำเนินงานเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเผยแพร่ เชิดชูเกียรติ แก่ บุคคล หน่วยงาน รมรงค์ สร้างความตระหนักและความรู้แก่สมาชิกเครือข่ายอย่างทั่วถึง และร่วมมือกับสมาชิกทุกภาคส่วน จัดทำคู่มือ แนวปฏิบัติที่ดี เป็นกรอบในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการรูปแบบของเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาองค์ประกอบและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ควรมีการวิจัยทดลองใช้ (Experimental research) รูปแบบกับสถานศึกษาในบริบทต่างๆ จะทำให้ได้แนวทางนำไปขยายผลที่ชัดเจนมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการมีการวิจัยโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับ ปฐมวัย ประถมศึกษาและอาชีวศึกษาเพื่อเปรียบเทียบเครือข่ายสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ

3. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม เข้ามาใช้ระบบเครือข่ายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.** และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์กรรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ชักเชสมิเดีย.
- คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2552). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2552). **สภาพความสำเร็จและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- จุไร เียนสวน. (2550). เอกสารการสอนหลักทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ธงชาติ วงษ์สวรรค์. (2553). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อาภาภโร (อบอูน). (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอยท์.
- รัตนา เขว้าปรีชา. (2553). การพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและการเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถัยวรรณ หาญกล้า. (2554). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วิทยานิพนธ์ สาขาการบริหาร การศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและการเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วรารณ รุ่งเรืองกลกิจ. (2556). เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร : หน่วยที่ 12 การจัดการเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2551). การพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลักสูตรผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วิโรจน์ สุดสาคร. (2550). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด เทศบาลนครนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- หัสพงษ์ งามดี. (2551). การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2551). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ. (2555). อปท. ฟังเสียงเด็กเป็น /ฟังเสียงเด็กไม่เป็น. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต. (2551). คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุขภาพจิต, กรม. (2547). คู่มือการสร้างคู่มือเครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับบุคลากรสถานศึกษาและบุคลากรสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์
การพิมพ์.

อรรถัย กักพล. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**.
กรุงเทพฯ: จริยสุนิทางค์การพิมพ์.

Luncenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). **Educational administration : Concepts
and practices**. Belmont : Wadsworth.

Robins, S. P. & Coulter, M. (2004). **Management**. (7 th ed.). Upper Saddle River, N.J.:
Prentice-Hall.

Starkey. Paul. (1997). **Networking for Development**. London: International Forum
for Rural Transport and Development